

PRESSEMELDING fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

ÅRSRAPPORT 2011: HOVEDTREKK

Politikken og tiltakene må være tilpasset neste tiårs utfordringer, sier narkotikabyråets leder

(15.11.2011, LISBOA **SPERREFRIST kl. 10.00 UTC/Lisboa**) **Årsrapport 2011: Narkotikasituasjonen i Europa** er 'en rapport med kontraster', heter det fra **EUs narkotikabyrå (EONN)**. Rapporten, som lanseres i Lisboa i dag, viser at bruken av narkotika i Europa er relativt stabil, med enkelte positive tegn; kokainbruken kan ha nådd toppen, og den fallende tendensen når det gjelder bruk av cannabis blant unge synes å vedvare. Men samtidig som det er tegn til stabilitet når det gjelder en del av de mer etablerte stoffene, kommer det nye trusler. Rapporten gjennomgår utviklingen på markedet for syntetiske stoffer, den raske utbredelsen av nye stoffer og den utbredte blandingsbruken. I forbindelse med presentasjonen av byråets årlige rapport erklærte **Wolfgang Götz, EONNs direktør**, følgende: – Europas narkotikapolitikk og narkotik tiltak må utformes slik at de kan møte neste tiårs utfordringer.

Kokain — har boblen sprukket?

I løpet av det siste tiåret har kokain etablert seg som det mest vanlige illegale stimulerende stoffet i Europa, selv om de fleste brukerne befinner seg i et begrenset antall vesteuropeiske land. Om lag 14,5 millioner europeere (15–64 år) har prøvd kokain, hvorav ca. 4 millioner det siste året (kap. 5, tabell 9). Men ut fra de nye dataene som legges fram i dag, kan det se ut som om dette stoffets popularitet er på vei ned.

Ferske undersøkelser av kokainbruk avdekker en del positive signaler i de landene som er hardest rammet. For eksempel rapporterer **Danmark, Spania, Italia** og **Storbritannia**, fire av de fem landene med de høyeste bruksnivåene, en viss nedgang i bruk av kokain siste år hos unge voksne (15–34 år), noe som gjenspeiler trenden observert i **Canada** og **USA** (kap. 5, figur 10 og figur GPS-14, del ii) ⁽¹⁾. Nye målrettede undersøkelser i rekreasjonsmiljøer i en del land har også vist nedgang i bruken av kokain.

" Den økonomiske byrden som er forbundet med regelmessig kokainbruk, kan gjøre det til et mindre attraktivt alternativ i land der innstrammings tiltak står på dagsordenen", fastslår rapporten. Gjennomsnittsprisen på kokain varierer i de fleste EU-landene mellom 50 og 80 euro per gram (tabell PPP-3, del i). Kokainets "positive image" som del av en velstående livsstil utfordres gjennom en økende bevissthet om hvilke problemer kokainbruk medfører (f.eks. akuttinnleggelse, etterspørsel etter behandling og dødsfall).

Om lag 17 % av alle brukere som er inntatt i spesialisert behandling, oppgir kokain som primærrusmiddel (figur TDI-2, del ii). Og årlig rapporteres ca. 1 000 kokainrelaterte dødsfall i Europa. Kokainbruk og overstadig drikking går ofte hånd i hånd. Nyere studier har funnet at over halvparten av kokainavhengige brukere i behandlingsapparatet også er alkoholavhengige (se boks i kap. 5) ⁽²⁾. Medlemsstatene rapporterer nå om bedre behandlingstiltak og positive erfaringer med å behandle problembrukere av kokain.

Antallet kokainbeslag i Europa fortsetter å stige (fra 56 000 i 2004 til ca. 99 000 i 2009 — tabell SZR-9), men likevel har beslaglagte kvanta og renheten på stoffet gått betydelig ned de senere årene. I forhold til toppen i 2006 er de samlede kokainbeslagene i Europa nå halvert, til anslagsvis 49 tonn i 2009 (kap. 5, tabell 8). Mens smugling av kokain via Vest-Afrika kan ha blitt redusert, tyder mye på en økt aktivitet i den østlige delen av Europa.

Cannabis — en fallende trend satt under lupen

Om lag 78 millioner europeere — én av fem voksne i alderen 15–64 år — har prøvd cannabis, og av disse har ca. 22,5 millioner brukt cannabis i løpet av det siste året (kap. 3, tabell 4). Cannabis er altså fortsatt Europas mest utbredte illegale rusmiddel. Men de nyeste europeiske dataene bekrefter at tendensen når det gjelder cannabisbruk blant unge voksne i Europa (15–34 år) som har vært omtalt i **EONNs** tidligere *årsrapporter* (kap. 3, figur 5), generelt flater ut eller er nedadgående. Undersøkelser blant skoleelever (15–16 år) bekrefter denne tendensen (spørreundersøkelsen "Health behaviour in school-aged children" (HBSC) 2006–10, EYE-10).

Nedgang i tobakksrøyking kan ha en viss betydning for utviklingen for cannabis i Europa, der de to stoffene vanligvis brukes sammen (kap. 3, figur 6). En sammenligning mellom de to siste ESPAD-undersøkelsene (2003 og 2007) i 23 EU-land viser en generell nedgang i siste måneds sigarettøyking (fra 33 % til 28 %) og bruk av cannabis (fra 9 % til 7%). Andre mulige forklaringer kan være livsstil, mote, erstatning med andre rusmidler og rådende holdninger til cannabis. En fersk **Eurobarometer**-undersøkelse som **Europakommisjonen** publiserte i juli 2011, viser at 67 % av de unge respondentene (15–24 år) vurderte regelmessig cannabisbruk som "svært helsefarlig" ⁽³⁾. Men hvor stor innvirkning endringer i politikken får på bruken av cannabis, er et omdiskutert tema. Data som presenteres i rapporten, viser ingen enkel sammenheng mellom lovendringer og nivåene av cannabisbruk (se boks i kap. 3).

Regelmessig bruk av cannabis i Europa er fortsatt noe som bekymrer, for om lag 9 millioner unge i Europa (15–34 år) har brukt cannabis den siste måneden. Unge menn synes å ha størst risiko for å bli regelmessige brukere av cannabis (kap. 3, figur 7), og dette er en faktor som må tas hensyn til i utformingen av de forebyggende tiltakene.

Europas appetitt på cannabis viser seg i størrelsen på de årlige beslagene (ca. 700 tonn, hvorav 600 tonn hasj og 100 tonn marihuana) (kap. 3, tabell 3) ⁽⁴⁾. Det siste tiåret har cannabispolitikken i Europa heller rettet straffeforfølgningen mer mot handel og distribusjon enn mot bruk av cannabis. Likevel er det en økning i antallet cannabisrelaterte lovbrudd, noe som kan tyde på et mulig manglende samsvar mellom politikk og praksis (kap. 2, figur 4).

Syntetiske stoffer — et stadig mer komplekst marked

Tidligere *årsrapporter* fra EONN har vist hvordan leverandørene av "legal highs" hele tiden ligger ett skritt foran kontrolltiltakene ved å være kjapt ute med å tilby nye alternativer til produkter som er blitt forbudt. Dagens rapport beskriver en tilsvarende katt -og -mus lek når det gjelder prekursorer, dvs. kjemikalier som brukes til å framstille illegale narkotiske stoffer (se boks i kap. 4).

Syntetiske stoffer, inkludert ecstasy (MDMA, MDEA og MDA) og amfetamin, produseres illegalt i Europa av importerte kjemiske utgangsstoffer. Rapporten viser hvordan produsentene bruker avanserte metoder for å omgå reguleringer som har til hensikt å forhindre at prekursorer avledes til ulovlige formål. Blant disse metodene kan nevnes syntetisering av prekursorer fra "pre-prekursorer" eller maskering av dem som ikke-kontrollerte kjemikalier, og som omdannes etter import.

Svingningene på ecstasymarkedet i den senere tid illustrerer dette fenomenet godt. Tiltakene for å begrense spredningen av PMK, som er prekursoren, har vært vellykket, for nå bruker produsentene en rekke pre-prekursorer, deriblant safrol, som utgangspunkt for MDMA. Om lag 1 050 liter med safrol og safrolholdig olje ble beslaglagt i 2009/10, hovedsakelig i **Litauen**.

Tegn tyder på at fraværet av MDMA i ecstasytabletter, som ble beskrevet i de to siste *årsrapportene* fra EONN, nå har endret seg. Nyere rapporter viser økt tilgjengelighet av MDMA – for eksempel er det funnet høydoserte tabletter i **Nederland**, som er det landet man mest forbinder med ecstasyproduksjon.

Om lag 11 millioner europeere (15–64 år) har noen gang prøvd ecstasy, hvorav ca. 2,5 millioner det siste året (kap. 4, tabell 7). Og om lag 12,5 millioner europeere (15–64 år) har prøvd amfetaminer, hvorav ca. 2 millioner det siste året (kap. 4, tabell 6). Trenddata fra de siste fem årene viser at siste års bruk av ecstasy og

amfetaminer blant unge voksne (15–34 år) generelt er stabil eller fallende (kap. 4, figur 8).

Europa er fortsatt verdens største produsent av amfetaminer (amfetamin og metamfetamin). Bruk og forsyning av metamfetamin i større omfang i Europa har historisk sett vært begrenset til **Tsjekkia** og **Slovakia**. Men som rapportert i tidligere *årsrapporter*, synes metamfetamin nå å bli lettere tilgjengelig i deler av Nord-Europa (f.eks. **Norge, Sverige og Latvia**), der dette stoffet delvis erstatter amfetamin.

Rask framvekst av nye stoffer og økende sammenfall mellom markedene for "legal highs" og for illegal narkotika

Den raske framveksten av nye, ikke-kontrollerte psykoaktive stoffer (som ofte selges som "legal highs") representerer en stadig større utfordring både i Europa og internasjonalt ⁽⁵⁾. Etter rekorden på 41 nye stoffer innrapportert til **EONN** og **Europol** i 2010 (mot 24 i 2009) er det ingenting i de foreløpige tallene for 2011 som legges fram i dag, som tyder på noen nedgang. Så langt i 2011 er **36** nye stoffer rapportert via **Det europeiske system for tidlig varsling** (EWS). Tiltakene for å identifisere nye stoffer blir stadig mer proaktive, og over 150 stoffer blir nå overvåket gjennom EWS (se boks i kap. 8).

EONNs ferskeste øyeblikksbilde av internetbutikker som selger "legal highs" (juli 2011), identifiserte hele 600 butikker som selger psykoaktive produkter ⁽⁶⁾, og avdekket at tilbudet omfatter et bredt spekter av nye produkter. Flere nettsteder synes også å ha begrensninger på hvem de leverer til, og har eventuelt en melding om ansvarsfraskrivelse eller en advarsel (f.eks. om helsemessige/strafferettslige konsekvenser).

Årsrapporten understreker det stadig økende sammenfallet mellom markedet for "legal highs" og markedet for illegale stoffer. Ikke-kontrollerte psykoaktive stoffer (som blandinger av katinoner, piperaziner eller fenetylaminer) kan selges som ecstasytabletter på det illegale markedet, og det kontrollerte stoffet PMMA har i den senere tid blitt påvist i enkelte produkter som selges som "legal highs". Mefedron, et stoff som nå er i ferd med å bli regulert i EU ⁽⁷⁾, synes å være i kategorien "legal high" på internett og samtidig, i en del land, bli solgt via de samme illegale forsyningsnettene som ecstasy og kokain.

Den raske spredningen av nye stoffer tvinger medlemsstatene til å tenke nytt og revurdere noen av de mest brukte tiltakene mot narkotikaproblemet. I 2010 vedtok både **Irland og Polen** i løpet av kort tid ny lovgivning for å begrense det åpne salget av psykoaktive stoffer som ikke var regulert av narkotikalovgivningen. Andre land har svart ved bruk av gjeldende helsebeskyttelsestiltak eller gjennom legemiddelovgivningen. **Europakommisjonen** foretar nå en gjennomgang av hvordan Europa overvåker og reagerer i forhold til nye stoffer for å sikre at tiltakene er aktuelle og egnet for formålet ⁽⁸⁾.

"Den hurtig skiftende og stadig mer integrerte verden vi lever i, gjenspeiles i et stadig raskere skiftende og integrert narkotikamarked, som synes å raskt tilpasse seg både trusler og muligheter", sier **Wolfgang Götz** i en kommentar i forbindelse med lanseringen i dag. "Dette ser vi ikke bare av antallet nye stoffer som kommer på markedet, men også av deres mangfold og av hvordan de produseres, distribueres og markedsføres".

Direktøren konkluderer: "Vi trenger en proaktiv strategi som gir oss mulighet til å identifisere nye stoffer og nye trender raskt, slik at vi bedre kan forutse deres potensielle negative følger. Vi må dessuten koordinere våre tiltak på tvers i Europa, for ellers kan innsatsen som gjøres på nasjonalt plan alene, vise seg å være ineffektiv. Disse to faktorene er avgjørende for at vi skal være i forkant av denne raskt omseggrpende katt og mus leken.

Merknader:

⁽¹⁾ Dataene som presenteres i *Årsrapport 2011* er fra 2009 eller fra siste år med tilgjengelige data. **Figurene og tabellene som nevnes i denne pressemeldingen, finnes i årsrapporten eller i Statistiske opplysninger 2011: www.emcdda.europa.eu/stats11**

⁽²⁾ Vil bli publisert snart: EONNs narkotikaprofil om alkohol: www.emcdda.europa.eu/drug-profiles

⁽³⁾ Flash Eurobarometer 330, (2011) *Youth attitudes on drugs*: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_330_en.pdf
www.emcdda.europa.eu/publications/drugnet/online/2011/75/article1

⁽⁴⁾ Utviklingene på det europeiske cannabismarkedet drøftes nærmere i en kommende utgave av EONNs "Insight":
www.emcdda.europa.eu/publications/insights

⁽⁵⁾ I mai 2011 organiserte EONN "First international multidisciplinary forum on new drugs": www.emcdda.europa.eu/events/2011/new-drugs-forum

(⁶) EONN-studie, juli 2011: www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

(⁷) Se rådsbeslutning <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:322:0044:0045:en:PDF>

(⁸) Europakommisjonens rapport om virkemåten til rådsbeslutning 2005/387/JIS:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0387:EN:HTML>

Opplysninger om alle produkter, pressemeldinger, tjenester og aktiviteter i forbindelse med årsrapporten finnes på:
www.emcdda.europa.eu/events/2011/annual-report